

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра слов'янської філології та перекладу

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія російської літератури
Модуль 6. Література 1920-1950 гг.

Для спеціальності (напряму підготовки) Філологія. Мова і література (російська)

Автор: ст. викладач кафедри СФП Педченко О.В.

Затверджено на засіданні кафедри протокол № 2 від «20» вересня 2017 р.

ЗМІСТ

Навчальна програма дисципліни «Історія російської літератури»	3
Модуль 6. Література 1920-1950 гг. .	
Робоча програма навчальної дисципліни.....	9
Навчальний контент	20
Методичні рекомендації до проведення практичних (семінарських) занять.....	26
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	27
Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....	28
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання тощо.....	30
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	30

Міністерство освіти і науки України

Історія російської літератури
(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни підготовки

Бакалавра

(назва освітнього рівня / освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальностей 014.02 Середня освіта (Мова і література (російська)

035.03 Філологія (Слов'янські мови та літератури (переклад включно),

020303 Філологія (Мова і література (російська),

Переклад (українська, російська, польська,))

(код та найменування спеціальності (напряму підготовки))

(шифр за освітньою програмою НДПП 1.2.7.)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Педченко О.В., ст. викладач кафедри слов'янської філології та перекладу

Волік Н.А., ст. викладач кафедри слов'янської філології та перекладу

Гусєва О. І., к.філол.н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету грецької філології та перекладу “20” вересня 2017 року, протокол № 1

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія російської літератури» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра.
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

«Філологія (Слов'янські мови та літератури (переклад включно), (Мова і література (російська), Переклад (українська, російська, польська)), «Середня освіта (Мова і література (російська))»
спеціальності (напрямку)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історико-літературний процес та твори російської літератури XI- к. XX ст.та історія їх виникнення.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія російської літератури» знаходиться в тісному зв'язку з вивченням інших дисциплін вузівської програми, таких як: «Давньоруська література», «Вступ до літературознавства», «Усна народна творчість», «Історія російської літературної мови», «Філософія», «Історія зарубіжної літератури» та ін.

Дисципліна викладається протягом 7 семестрів

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Давньоруська література
2. Історія російської літератури XVIIIст.
3. Історія російської літератури I пол. XIXст.
4. Історія російської літератури II пол. XIX ст.
5. Історія російської літератури к. XIX ст. - поч. XXст.
6. Історія російської літератури I пол. XX ст.
7. Історія російської літератури II пол. XIX ст

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія російської літератури» є - оволодіння теоретичними поняттями, пов'язаними зі специфікою та історією створення текстів, світоглядом і естетичними уявленнями епохи, системою жанрів російської літератури; знання змісту певного кола найбільш значних творів, своєрідності епохи їх написання, жанрової специфіки, місця в історико-літературному процесі; створення уявлень про закономірності й особливості розвитку літератури в цілому і в окремі періоди, про зв'язки творів з фольклором і літературами інших країн.

1.2.Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія російської літератури» є дати можливість студентам в комплексі освоїти рекомендовані художні тексти, критичну літературу, навчальну та наукову літературу, поглибити навички аналізу та інтерпретації літературних творів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- основні теоретичні поняття, пов'язані зі специфікою епохи, історією створення текстів;
- зміст найбільш значних творів, своєрідність епохи їх написання, жанрову специфіку, місце в історико-літературному процесі;
- закономірності та особливості розвитку літератури.

вміти :

- аналізувати сюжет та композицію творів, систему образів, жанрову специфіку;
- аналізувати словесно-стилістичні засоби творів, визначати їх місце в системі та історії розвитку жанрів;
- поєднувати читання художніх творів із вивченням учбової та дослідницької літератури.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 600 годин / 20 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Давньоруська література.

Література Київської Русі. Вступ. Поняття «Давньоруська література». Історичні умови виникнення. Межі давньоруської літератури. Періодизація. Поетика. Розвиток основних жанрів. Центральні теми. Своєрідність побутування російських текстів. Рукописний характер і анонімність давньоруської книжності. Короткі відомості з джерелознавства давньоруської літератури.

Література Київської Русі (XI - XII). Основні теми і жанри оригінальної російської літератури XI - XII ст. Роль Києво-Печерського монастиря в розвитку писемності і літератури.

Література Московського князівства. Література періоду феодальної роздробленості і об'єднання Північно-Східної Русі (XIII - XV ст.). Виникнення нових політичних і культурних центрів у Володимиро-Суздальське, Галицько-Волинському князівствах, Новгородської землі; їх зв'язок з традиціями Києва. Початок формування російської, української та білоруської народностей. Значення цього процесу для становлення і розвитку національних культур.

Література періоду зміцнення централізованої держави (XVI ст.). Література XVII ст.

Змістовий модуль 2. Історія російської літератури XVIII ст.

Література першої третини XVIII ст. (1700-20-і рр.). Нова художня література. Література другої третини XVIII ст. (30-50-і рр.). Творчість А.Д. Кантемира, В. К. Тредіаковський, М.В. Ломоносова, А.П. Сумарокова.

Література останній третині XVIII ст. (60-90-і рр.). Журнальна сатира 1769 - 1774 рр. Творчість І. А. Крилова. Драматургія останній третині 18 століття. Творчість Д.И.Фонвизина, Г.Р. Державіна.

Масова прозаїчна література останній третині XVIII ст. Розвиток прози. Творчість А.Н. Радищева, Н.М. Карамзіна.

Змістовий модуль 3. Історія російської літератури I пол. XIX ст.

Літературний рух 1800 - 1825 рр. Розквіт російської літератури XIX століття. Загальна характеристика літературного процесу. Основні літературні напрямки, ідейні течії і школи, боротьба між ними. Утвердження і переважаання реалізму; роль і місце нереалістичних тенденцій. Принципи періодизації.

Творчість В.А. Жуковського і К.М. Батюшкова, І.А. Крилова, поетів-декабристів, А.С. Грибоедова.

Літературний рух 1825-1842 рр. Творчість А.С. Пушкіна, поетів пушкінської пори, М.Ю. Лермонтова, М. В. Гоголя.

Літературний рух 1842-1855 рр. «Натуральна школа». Творчість А.И.Герцена, Ф.И.Тютчева, А.А. Фета.

Змістовий модуль 4. Історія російської літератури II пол. XIX ст.

Літературний рух 1856 - 1868 рр. Творчість І.С. Тургенєва, І.А. Гончарова, А.Н. Островського, Н.А. Некрасова. Поети Некрасівській школи. Творчість Н.Г. Чернишевського. Проза шістдесятників.

Літературний рух 1868 - 1880 рр. Творчість М.Є. Салтикова-Щедріна, Ф.М. Достоевського, Н.С. Лескова, Л.Н. Толстого.

Літературний рух 1881-1895 рр. Творчість В.М. Гаршина

Літературний рух на зламі століть (1895 - 1905 рр.). Творчість В.Г. Короленка, А.П. Чехова.

Змістовий модуль 5. Історія російської літератури к. XIX ст. - поч. XXст.

Реалізм в літературному процесі рубежу XIX - XX століть. Літературний процес рубежу XIX - XX століть. Основні тенденції в розвитку реалістичної прози на рубежі XIX - XX століть. Творчість О. Купріна (1870-1938), І. Шмельова (1873-1950), А. Ремізова (1877-1957) та Б. Зайцева (1881-1972) до еміграції.

Становлення і розвиток російського символізму. Формування перших модерністських течій в літературі і в образотворчому мистецтві. Програмне оформлення символізму як художньої течії. Творчість молодших символістів

Модерністські течії 1910-х рр. Акмеїзм як літературний напрям. Футуризм як явище культури. «Новокрестьянська» поезія 1910-х рр. Поети, не пов'язані з певними літературними напрямками

Змістовий модуль 6. Історія російської літератури I пол. XX ст.

Загальна характеристика російської літератури I половини XX століття. Література СРСР 20-50-х рр. Літературні угруповання 20-х рр. Історія виникнення і становлення соціалістичного реалізму.

Проза 20-50-х рр. Літературний герой 20-х рр. Науково-фантастична література 20-30-х рр. Історичний роман 20-40-х рр. Поезія 20-50-х рр. Драматургія 20-50-х рр.

Творчість Є. Шварца, Е. Замятіна, М. Пришвіна, Л. Леонова. Творчість, А. Платонова, А.Грін.

Творчість Михайла Шолохова, М. Волошина, О. Мандельштама

Література російського зарубіжжя першої хвилі. Творчість О. Купріна, І. Шмельова, Б. Зайцева, Ремізова і письменників-сатіриконовцев в еміграції.

Творчість М. Цветаєвої, В. Ходасевича, І. Сєверяніна.

Творчість З. Гіппіус, Д. Мережковського, К. Бальмонта, Вяч. Іванова, М. Алданова і М. Осоргіна.

Літературна творчість молодого покоління емігрантів. Творчість Г. Азданова, А. Несмелова, Б. Поплавського

Змістовий модуль 7. Історія російської літератури II пол. XIX ст.

Особливості літературного процесу 1950-60-х рр., 1970-х рр. Лібералізація, гуманізація, демократизація суспільства. Два періоду в розвитку літератури як відображення змінюються соціокультурних ситуацій: відлига середини 50-х -60-х і згорання лібералізації, період розчарування («застій») - кінець 60-середина 80-х рр. («Сімдесяти роки»).

Нові тенденції в зображенні Великої Вітчизняної війни. Значення «військової» прози в пошуках концепції морально відповідальної, цільної і духовно розвиненої особистості. Дослідження гуманності соціальних відносин в умовах війни, виявлення суперечностей соціалістичного держави.

«Лагерна проза» в контексті політичних, філософських і моральних проблем суспільства (епопея А. Солженіцина «Архіпелаг ГУЛАГ», його романи «В колі першому», «Раковий корпус». «Колимські розповіді» В. Шаламова, «Чорні камені» А. Жигуліна, «Занурення у п'ятьму» О. Волкова, повість «Вірний Руслан» Г. Владімова і ін.).

Сільська тема і «сільська проза» як особлива творча спільність. Умовність терміну. Генезис сільської теми. «Сільська проза» в літературі 50-60-х рр. Два потоки «сільської прози» - соціально-аналітична («Мотрі двір» О. Солженіцина, С. Залигін «На Іртиші», Б. Можаяєв «Живий») і лірична («Крапля роси» В. Солоухина).

Соціокультурна ситуація кінця 1980-х - 1990-х рр. Реалізм і постмодернізм в російській літературі: традиції та перспективи. Еклектичний характер культури в зв'язку з освоєнням «затриманої» і емігрантської літератури в роки перебудови. Криза традиційних уявлень про роль літератури і культури, відштовхування від традиційних цінностей російської культури. Естетична (ігрова) фаза в історії літератури. Пріоритет постмодерністської літератури.

Психологічна драма кордону 50-60-х рр. А. Володін («Фабрична дівчина», 1956; «П'ять вечорів», 1957; «Старша сестра», 1961), Л. Зорін («Гості», 1953), В. Розов («В добрий час!», 1955; «У пошуках радості», 1956), Е. Радзінський («чуть-чуть про жінку», 1968), М. Рошин. Прямий психологізм (ліризація монологів персонажів) і психологічний підтекст.

3. Рекомендована література

1. Древняя русская литература: Хрестоматия//Сост. Н.И. Прокофьев. – М.: Просвещение, 1988. – 429с.
2. Гудзий Н.К. История древней русской литературы /Н.К. Гудзий.– М., 1966. - 543 с.

3. Кусков В.В. История древнерусской литературы/ В.В. Кусков – М., 1982. - 295 с.
4. Кусков В. В. История древнерусской литературы: Учеб. Для филологических вузов./В.В. Кусков. – М.: Высшая школа, 1998. –336 с.
5. Федоров В.И. История русской литературы XVIII века /В.И. Федоров –М., 1990.
6. Кулешов В.И. История русской критики XVIII – начала XX веков /В.И.Кулешов:4-е изд. – М., 1991.
7. Хрестоматия по русской литературе XVIII в. / Сост. А.В. Кокорев. 4-е изд. М., 1965.
8. Гуковский Г.А. Русская литература XVIII века. / Г.А. Гуковский: Учебник для высших учебных заведений. - М., 2004.
9. Лебедева О.Б.История русской литературы XVIII века / О.Б. Лебедева: Учебник для вузов - М.: 2000. - 416 с.
10. Кулешов В.И. История русской литературы XIX века / В.И. Кулешов: Учебное пособие для вузов. - М., 2005.
11. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 1 (1795—1830 годы) / Под ред. В.И. Коровина: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС. - Москва; 2005
12. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 3 (1870—1890 годы) : учеб.для студентов вузов под ред. В.И. Коровина. — М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2005. — 543 с.
13. Минералов Ю.И. История русской литературы XIX века (40—60-е годы): Учеб.пособие/Ю.И. Минералов.— М: Высш. шк., 2003.— 301 с.
14. Минералов, Ю.И. История русской литературы XIX века (1800—1830-е годы): Учеб.пособие/Ю.И. Минералов. - М: Высш. шк., 2007. - 367 с.
15. Соколов А.Г. История русской литературы конца XIX – начала XX века / А.Г. Соколов– М.: Высшая школа, Академия, 1999. – 432 с.
16. Смирнов Л.А. Русская литература конца XIX – начала XX века / Л.А. Смирнов – М.: Лаком-книга, 2002. – 400 с.
17. Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы / В.Н. Альфонсов, В.Е. Васильев, А.А. Кобринский и др.; Под ред. С.И. Тиминой. – СПб.: Logos; М.: Высшая школа, 2002. – 586 с.
18. История русской литературы XX века (20-90-е гг.). Основные имена. / Отв. Ред. С.И.Кормилов. – М.: МГУ, 1998.
19. Русская литература XX века. В 2 т. – Т. 11920-1930-е гг. / Под ред. Л.П.Кременцова. – М.: Академия, 2002. – 496 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамени, заліки

5. Засоби діагностики успішності навчання

контрольні роботи, семінарські та практичні заняття, тести, самостійна робота студентів.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра слов'янської філології та перекладу

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 3.2. Історія російської літератури. 1920-1950 гг. _____
 (шифр і назва навчальної дисципліни)
 напрям підготовки _____ 020303 Філологія _____
 (шифр і назва напрямку підготовки)
 спеціальність _____ 6.020303 Філологія. Мова та література (російська) _____
 (шифр і назва спеціальності)
 спеціалізація _____
 (назва спеціалізації)
 факультет _____ грецької філології та перекладу _____
 (назва факультету)

2017-2018 рік

Робоча програма Історія російської літератури (1920-1950-е) для студентів
(назва навчальної дисципліни)
за напрямом підготовки Філологія, спеціальністю Філологія «Мова та література (російська)

Розробники:

Педченко О.В., ст. викладач кафедри слов'янської філології та перекладу
Гусєва О. І., к.філол.н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри російської філології та перекладу

Протокол від “30” серпня 2017 року, № 1

Завідувач кафедри слов'янської філології та перекладу

_____ (Ю.О. Голоцукова)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Гусєва О.І., Педченко О.В., 2017 рік
© МДУ, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0203 - Гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність(напрямок підготовки): 6.020303 Філологія «Мова і література (російська)» (код та найменування спеціальності)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>Мультимедійна презентація</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		7-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень / освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	16 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	- год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		52 год.	- год.
		Індивідуальні завдання:	
		2 год	
		Вид контролю: залік	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40% - 57,8% - 2,2%

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Оволодіння поруч теоретичних понять, пов'язаних зі специфікою і історією створення творів літератури даного періоду, світоглядом і естетичними уявленнями епохи, системою жанрів досліджуваної літератури.

Завдання курсу:

- Знання змісту найбільш значущих творів, своєрідності епохи їх написання, жанрової специфіки, місця в історико-літературному процесі ХХ століття;
- Створення уявлень про закономірності й особливості розвитку російської літератури ХХ століття в цілому та в окремі періоди, про зв'язки творів з фольклором і класичною літературою, а також літературою інших країн.

В результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- сучасний стан вивчення російської літератури 1920-1950 рр;
- основні етапи розвитку російської літератури цього періоду;
- основні поняття і терміни літератури 1920-1950 рр;
- зміст програмних художніх творів;
- внесок літератури цього періоду в розвиток російської літератури;

вміти:

- аналізувати особливості сюжету і композиції, системи образів, жанрової специфіки, словесно-стилістичних засобів творів;
- визначати його місце у історії розвитку системи жанрів російської літератури;
- поєднувати читання художніх текстів з вивченням навчальної та дослідницької літератур.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Літературний процес 1920-1950 рр.

Тема 1. Загальна характеристика російської літератури 1920-1950 рр.

Зв'язок літературного процесу з суспільно-історичним процесом. Вплив політичної, філософської, релігійної і естетичної думки на розвиток російської літератури ХХ століття.

Принципи періодизації. Основні етапи історії російської літератури першої половини ХХ століття. «Два потоку» російської літератури: література СРСР і російського зарубіжжя.

Літературні групи і об'єднання 1920-х рр. в СРСР. Позиції журналів «На посту», «На літературному посту», «Червона Новина», «Новий світ», «Преса й революція», «Земля Радянська». Пріоритетні теми в літературі 1920-х рр. концепція нового світу і нової людини. Формальна школа. Літературна політика партії в 1920-і - 1930-і рр. Розпуск літературних об'єднань.

Перший з'їзд письменників. Соціалістичний реалізм. Доля журналу «Літературний критик». Теоретичні концепції «вопрекистов». Репресії 1930-х рр. і літературні долі письменників.

Література СРСР в роки Вов. Основні теми. Принципи патріотизму і народності в освітленні війни. Критика і дискусії про хибну патетику та естетизацію війни («Ленінградська історія» К. Паустовського), про публікації в ж. «Жовтень» «Перед сходом сонця» М. Зошенко, про п'єсу О. Корнійчука «Фронт» та ін. Нормативність в естетиці 1940-х - 1950-х рр. Принцип уніфікації. Постанова ЦК «Про журнали» «Звезда» і «Ленінград». Другий з'їзд Спілки письменників.

Тема 2. Літературні групи 1920-х рр.

Літературні групи і об'єднання 1920-х рр. в СРСР, їх філософські, політичні та естетичні платформи. Пролеткульт, «Кузня», «Жовтень», РАПП, «скіфи», конструктивісти, і др. Поняття «попутчики», внутрішні емігранти. ЛЕФ. Роль В. Маяковського в створенні і діяльності групи. «Серапіонові брати», естетичні принципи, формалістка школа. Всеросійське товариство селянських письменників, «неокрестьянські» письменники, імажиністи. Доля представників цих груп. ОБЕРІУ. Творчість Д. Хармса, О.Введенського, М. Заболоцького. «Перевал», естетичні принципи і доля представників групи.

Розпуск РАПП та інших літературних об'єднань. Перший з'їзд письменників.

Тема 3. Науково-фантастична література 1920-1930-х рр.

Розвиток науково-технічного процесу. Відкриття Ціалковського та ін. Вплив Жуль Верна і Герберта Уелса на російських письменників-фантастів 1920-х рр. Мрії про майбутнє в фантастико-утопічних творах 1920-1930-х рр.

Основні теми творів наукової фантастики: омолодження і анабіоз («Голова професора Доуеля» О.Беляєва, «Повернута молодість» М. Зощенко, «Собаче серце» М. Булгакова); освоєння космосу («Аеліта» О. Толстого, «Зірка КЕЦ» О.Беляєва); освоєння океану («Підводні землероби» О.Беляєва)

Принципи створення науково-фантастичного твору. Проблематика науково-фантастичних творів. Творчість Олександра Беляєва. Його вклад в розвиток вітчизняної фантастики.

Тема 4. Сатирична література 1920-1930 рр.

Масове видання сатиричних періодичних видань. Інтенсивний розвиток фейлетоністики. Фейлетони В.Катаєва, М.Кольцова, М.Булгакова та ін. Проблема створення великих сатиричних творів.

Сатирична повість, її авантюрно-пригодницькі та фантастичні сюжети («Дьяволиада», «Собаче серце» М. Булгакова, «Пригода Невзорова, або Ібікус» О. Толстого, «Розтратники» В. Катаєва, «Місто Градів» А. Платонова, «Сентиментальні повісті» М. Зощенко). Використання західних традицій при створенні роману. Сатиричні романи І. Ільфа та Є. Петрова. Остап Бендер - герой авантюризм.

Розвиток віршованої сатири (В.Маяковський, Д.Бедного, С.Маршак і ін.). Жанрова різноманітність.

Полеміка про сатиричну літературу 1928-1930-х рр.

Тема 5. Історичний роман 1920-1940 рр.

Дослідження історії революції («Разін Степан» А.Чаплигіна, «Одягнені каменем» О.Форш). Інтерес письменників до зображення видатних революціонерів і народних рухів минулого: трилогія О.Форш «Радищев», історичне оповідання В.Шіщкова «Омелян Пугачов». Твори військово-історичної теми «Севастопольська жнива» С.Сергеев-Ценського і ін.

Зображення народу як основної творчої сили історії. Тема народної боротьби за національну незалежність Росії і зміцнення державності в романі О. Толстого «Петро I»

Морально-філософські проблеми в романах Ю.Тинянова «Кюхля», «Смерть Вазір-Мухтара», «Пушкін». Проблема взаємозв'язку історії та сучасності в історичній прозі.

Історична проза ВВв, її мобілізуюче значення, патріотичний пафос, переважання військової теми. Зображення військових традицій і подвигу російського народу в романах В.Яна «Батий», С.Голубова «Багратіон», С.Сергеев-Ценського «Брусилівський прорив», А.Степанова «Порт-Артур».

Історична проза повоєнних років («Степан Разін» С.Злобіна, «Росія молода» Ю. Германа).

Тема 6. Літературний герой 1920-х рр. та соцреалізм

Створення нового (позитивного) героя в літературі.

Герой-маса в творах 20-х рр. («Падіння Даіра» А.Малишкіна, «Партизанські повісті» Вс.Іванова, «Залізний потік» О. Серафимовича.). Створення умовного узагальнено-поетичного образу народного життя. Узагальнений образ народу, героїчні характери, багатоголосся. Негативне уявлення про героя-масі («Голий рік» Б. Пильняк, «Аеліта» О. Толстого, «Ми» Є. Замятіна).

Герой-інтелігент. Залежність його долі від ставлення до революційних подій. Повісті про інтелігенцію в революції «У глухому куті» В.Вересаєва, «Мирская чаша» М.Пришвина, «Сентиментальна подорож» В. Шкловського. Тема духовного самовизначення особистості і доля традиційного гуманістичного свідомості в революційну епоху в романі «Міста і роки» К. Федін. «Заздрість» Ю. Олеші в контексті дискусій 1920-х рр. про особу. Ковалер - художній феномен Олеші. Проблема жанру.

Соціалістичний реалізм: політичні та естетичні принципи, історія виникнення. Соцреалізм в творчості О. Серафимовича, Д. Фурманова, О. Фадеева, М.Островського та ін.

Дискусії про нову людину. Теорія безконфліктності. Твори соцреалізму 1940-1950-х рр. Нормативність і уніфікація. Дискусія про позитивного героя і теорії безконфліктності. «Кавалер Червоної Зірки» Бабаєвського. Сучасні оцінки соцреалізму.

Тема 7. Проза 1920-1950-х рр.

Роман «Голий рік» Б.Пильняка - перша велика спроба освоєння сучасного матеріалу, прийом «змішаних планів», стиль. Героїко-романтичні романи Д. Фурманова «Чапаєв» і А.Фадеева «Розгром». Реалістична основа оповідання.

Філософський роман 1920-1940-х рр. Романи М.Пришвина, А. Платонова, Л. Леонова, С.Кличкова, М.Булгакова. Філософська проблематика в антиутопіях Е.Замятіна «Ми», Я.Окунева «Грядущий світ» і утопії А. Богданова «Червона Зірка». Морально-філософська проблематика романів О. Гріна «Блискучий світ» і «Та, що біжить по хвилях».

«Виробничий роман». «Роман виховання». Публіцистичний роман І.Еренбурга. «Роман з

ключем» 1920-1930-х рр. («Цапина пісню» К.Вагінова, «Скандаліст, або вечора на Василівському острові» В.Каверіна, «Любов без любові» і «Відкритий дім» Р.Івнева, «Божевільний корабель» О.Форш, «Театральний роман» М. Булгакова).

Роман-епопея М.Шолохова «Тихий Дон». Традиції російської класичної епопеї. Життя народу, історія родини і доля окремої особистості. Поліфонія в романі епопеї. Трилогія А.Толстого «Ходіння по муках». «Народна» епопея А.Веселовського «Росія, кров'ю вмита». Епопея на історичні теми. «Життя Кліма Самгіна» М. Горького.

Повість. Роль середньої епічної форми в прозі 1920-х рр. Проблемно-тематичне та жанрове різноманіття повісті. Психологічна повість, її жанрово-тематичні різновиди.

Розповідь. Сюжетні розповіді М. Тихонова, М. Шолохова, О. Гріна та ін. Роль гротеску в оповіданні (Ю.Тинянов, М.Булгаков, А.Платонов, И.Бабель). Сказ і характерологічні відкриття М.Зощенко «Розповіді Назара Ілліча, пана Синебрюхова», І. Бабеля «Одеські розповіді», «Конармия»; М.Шолохова «Донські розповіді». Тенденція до циклізації малої епічної форми (цикли оповідань Вс. Іванова, Л. Леонова, К. Федина, О. Гріна).

Проза ВВв. Публіцистика та нариси А.Толстого, Л.Леонова, І.Еренбурга, розповіді М.Шолохова, М. Тихонова та ін. Досвід епічного висвітлення війни в повістях і романах військових років («Волоколамське шосе» А. Бека, «Дні і ночі» К. Симонова, «Вони билися за Батьківщину» М.Шолохова, «Молода гвардія» О. Фадєєва). Повоєнні повісті про війну («В окопах Сталінграда» В. Некрасова, «Спутники» В. Панової, «Зірка» Е.Казакевіча).

Тема 8. Поезія 1920-1950 рр.

Доля символізму, футуризму і акмеїзму. Пролетарська і селянська поезія. Поетичний авангард в поезії (Д.Хармс, А.Веденській, Н.Олейніков). Творча еволюція М. Заболоцького. Поетичний епос. Масова поезія 1930-х рр. (М. Ісаковський, В.Лебедев-Кумач, А.Сурков, М. Светлов). Романтичні тенденції в поезії 1930-х рр.

Кризовий стан лірики в умовах радянської дійсності і його відображення в творчості А. Ахматової, Б. Пастернака, О. Мандельштама.

Поезія періоду ВВв та післявоєнна поезія. Складність і суперечливість поетичного розвитку післявоєнних років. Шкода, принесений поезії догматичної критикою, несправедливі нападки на твори А. Ахматової, Н.Асєєва, Л.Мартінова, І.Ісаковського, С.Орлова і ін. Ознаки поновлення, що намітилися в поезії до середини 1950-х рр.

Тема 9. Драматургія 1920-1950-х рр. Творчість Є. Шварца.

Драматургія на початку періоду. Театр, пов'язаний з масовими театралізованими святами («Містерія-буф» В. Маяковського та ін.). Агіттеатр, його жанри.

Становлення героїко-революційної драми («Любов Ярова» Треньова, «Бронепоезд 14-69» Вс.Іванова, «Розлом» Б. Лавренєва). Соціально-психологічна драма і складні шляхи її становлення («Дні Турбіних», «Біг» М.Булгакова). Комедія. Художні досягнення сатиричної комедіографії. Побутова комедія («Розтратники» В. Катаєва, «Повітряний піро» Б.Романова). Умовні форми в сатиричній комедіографії, п'єси М.Булгакова, В.Маяковського. Занепад сатиричної комедії (удача - «Звичайна людина» Л.Леонова). Витіснення сатиричної комедії іншими жанрами: ліричною комедією («Двадцять років потому» М. Светлова). комедією-водевілем («Чужий дитина» В.Шкваркіна), комедією-казкою («Тінь» Є. Шварца).

Вс. Мейєрхольд і театральні пошуки 1920-х початку 1930-х рр. Публіцистичні п'єси А.Афіногенова початку 1930-х рр. («Дивак», «Страх», «Брехня»). Трагічне і героїчне в «Оптимістична трагедія» Вс. Вишневського. Згасання героїчної драми як жанру. Соціально-філософська драма (п'єси М.Горького, Л.Леонова, А. Платонова).

Проблема особистості і народу в історичній драмі (дві редакції «Петра Першого» О. Толстого, «Лицар Іоанн» І.Сельвінського). Досягнення історико-біографічної драматургії: «Кабала святош» (Мольєр), «Останні дні» (Пушкін) М.Булгакова, «Рембрант» Д.Кедріна. Тема військового подвигу, слави російської зброї в історичній драматургії («Полководець Суворов» І.Бахтерева і А.Разумовського, «Фельдмаршал Кутузов» В. Соловйова та ін.).

Драматургія Вов. Драматичний триптих 1942 року - «Російські люди» К. Симонова, «Навала» Л. Леонова, «Фронт» О. Корнійчука. Героїчні мотиви в драматургії воєнних років («Пастка» Л.Леонова, «Брандербургські ворота» М. Светлова). Психологіческая драма («Офіцер флоту» А.Крона, 1-а редакція «Вічно живих» В. Розова, «Метелиця» В. Панової. Історична драма воєнних років. Діалогія А.Толстого про Івана Грозного, віршовані трагедії І.Сельвінського. Проблема художньої правди в зображенні історичного минулого.

Стан драматургії в другій половині 1940-х рр. - початку 1950-х рр. розробка актуальних морально-психологічних колізій матеріалі недавнього військового минулого. Становлення вітчизняної кінодраматургії. Героїко-трагічний сценарій О.Довженка «Україна в огні» (1943), вперше звучать мотиви, що протистоять атмосфері культу особи.

Змістовний модуль 2. Література російського зарубіжжя (1920-1950)

Тема 10. Література російського зарубіжжя (1920-1950)

Російська зарубіжна література як частина російської національної культури ХХ століття. Література на різних етапах історії російської еміграції ХХ століття. Зв'язок з культурою Срібного віку і західноєвропейськими літературами. Традиційне і новаторське в літературі російського зарубіжжя. Періодизація літературного процесу. Центри російської розселення: Берлін, Париж, Прага, Варшава, Софія, Прибалтика, Белград, Харбін. Вивчення літератури російського зарубіжжя в російській і західному літературознавстві.

Література 20-30-х рр. Літературні видавництва і російське книжкове справа (журнал «Бесіда» (1923-1925), газета «Напередодні» (1922-1924), «Останні Новини», «Відродження», «Сучасні Записки»). Берлінський «Будинок літераторів», виникнення перших літературних організацій. Спроба осмислення літератури російського зарубіжжя як самостійної гілки російської культури.

Літературні об'єднання, гуртки, салони Парижа. Суспільно-літературний салон Мережковський «Зелена Лампа». Полеміка на його зборах про «ідеї» і «художності» в літературі (виступи З. Гіппіус, Г. Адамовича, Вл. Ходасевича). Журнал «верст». Євразійська орієнтація журналу. Літературно-мистецька платформа. Спроби об'єднання письменників російського зарубіжжя. Освіта «Спілки письменників і журналістів» (1920). Всемігрантській письменницький з'їзд в Белграді в 1928 р Створення російської видавничої комісії. Видання серії «Руської бібліотеки».

Війна і література російського зарубіжжя. Передвоєнний відчуття наближення катастрофи. Повернення в Росію А.И.Куприна, М. І. Цветаєвої. Війна і кінець літератури «російської Європи». Припинення видання російських літературних журналів, закриття газет.

Ідейні розбіжності щодо письменників до війни. Прогерманської позиція Д.С.Мережковського, І.Д.Сургучева. Участь російських літераторів у війні (Г.А.Адамовіч, В.Варшавський) та французькою русі Опору (В. Андрєєв, Б.Вільде, Д.Кнута і ін.). Трагічні долі Матері Марії, І.Фондямінського, Ю.Фельзена, Р.Блох, М.Горліна, Ю.Мандельштама. Переїзд в США М.А.Алданова, В. В. Набокова, Р.Б.Гуля, В.С.Яновського і ін.

Літературна діяльність письменників старшого покоління. Теми Росії і революції, долі російської та європейської цивілізації. Тема емігрантського побуту. Пам'ять як одна з основних художніх категорій творчості письменників старшого покоління. Розвиток нових жанрових форм: автобіографічного роману про минуле, щоденникової прози, що поєднує епічне оповідання з лірикою, беллетризованою біографією (творчість Б. Зайцева, Вл. Ходасевича, І. Буніна та ін.)

Тема 11. Літературна творчість молодого покоління емігрантів

Вступ в літературу письменників молодшого покоління - «дітей еміграції». Поняття «непоміченого покоління». Відштовхування молодих від суспільно-політичного досвіду старших. Нові ідейні течії, літературні об'єднання.

«Палата поетів» (Париж): В.Парнах, М.Талья, Г.Евангулов, С.Шаршун, А.Гінгер. освоєння традицій поетичного модернізму 10-х рр. Подолання футуристичного експериментаторства, пошук художніх засобів для вираження нового світовідчуття. Ліричний герой, кричущий «в порожнечу про самотність, про жінок, про хліб».

«Паризька нота» як позначення стилю поезії «російського Монпарнаса» і переважаючого настрою в ліриці «літературної молоді» в середині 1920-1930-х рр.

Неокласицистичної тенденції в творчості поетів групи «Перехрестя», (Париж, Белград). (Ю.Терапіано, Г.Раєвській, Д.Кнута, Ю.Мандельштам)

Експресіоністські шукання учасників «Кочовища» (Париж). (В. Андрєєв, А.Гінгер, А.Прісманов), Паризький «Скит поетів» в протистоянні ліриці «паризької ноти». Відсутність ідейно-стильової єдності. Імажиністської образність в поезії А.Головіним. Сюрреалістичні експерименти В.Лебедева.

«Гурток поетів» в Берліні і його зв'язок з паризької поезією. Поезія Н.Оцуца, Р.Блох, С.Прегель.

Неокласицистские тенденції в поезії І.Голєніщева-Кутузова і Е.Таубер (Белград). Росія і «біла мрія» в ліриці І.Савіна, А.Гессена (Фінляндія), А.Несмелова (Китай).

«Числа» (1930-1934) - літературно-художній журнал, який об'єднав молодих прозаїків і поетів різних творчих орієнтацій на основі «нового світогляду». Роль в цьому Н. А. Оцупа як редактора журналу. Спроба обґрунтування їм нової літературної течії - «персоналізм».

Загострення суперечок про відносини «гілок» російської літератури. Дискусії про «нову літературу». Полеміка 1926-1933 рр. про російську літературу в іншомовному середовищі (В.Ходасевич, Г. Адамович, З.Гиппиус, А. Бем, М.Слонім, М.Цетлін і ін.). Спори 1930-х рр. (Проблема тематики нової прози, етико-естетичних пошуків, шляхів розвитку літератури нового покоління в виступах Г.Федотова, М.Алданова, Г.Газданова, В.Варшавський).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Літературний процес 1920-1950 рр.												
Загальна характеристика російської літератури 1920-1950 рр.	11	1				10						
Літературні групи 1920-х рр.	7	1										
Науково-фантастична література 1920-1930-х рр.	6	1	2			5						
Сатирична література 1920-1930 рр.	1	1	2			5						
Історичний роман 1920-1940 рр.	17	1				5						
Літературний герой 1920-х рр.	8	1										
Проза 1920-1950-х рр.	4	2	2			5						
Поезія 1920-1950 рр.		1	8			5						
Драматургія 1920-1950-х рр. Творчість Є. Шварца.		1	2			5						
Разом за змістовим модулем 1	55	10	16			35						
Змістовний модуль 2. Література російського зарубіжжя (1920-1950)												
Література російського зарубіжжя (1920-1950)	1	4	2			10						
Літературна творчість молодого покоління емігрантів	1	2	2			7						
Разом за змістовим модулем 2	33	6	4			17						
Усього годин	88	16	20			52						
Модуль 2.												
ІНДЗ	2		-	-	2	-			-	-	-	
Усього годин	90	16	20	-	2	52						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	-	-

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Творчість В. Маяковського	2
2	Роман Є. Замятіна «Ми»	2
3	Творчість С. Єсеніна	2
4	Сатиричні романи І. Ільфа та Є. Петрова	2
5	Поетично світ Г. Ахматової	2
6	Творчість М. Булгакова	2
7	Творчість Б. Пастернака	2
8	Драматургія С. Шварца	2
9	Творчість І. Буніна	2
10	Творчість В. Набокова	2
	Разом	20

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	-	-

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Літературні групи 1920-х рр.	5
2	соціалістичний реалізм	5
3	Читання художніх текстів	42
	Разом	52

9. Індивідуальні завдання

1. Читання і аналіз програмних текстів художньої літератури.
2. Аналіз явищ літературного процесу.
3. Ознайомлення з основними видами і прийомами літературознавчого аналізу.
4. Ознайомлення з основними термінологічними поняттями курсу.
5. Ознайомлення з працями провідних фахівців літературознавства.
6. Робота над темами, винесеними для самостійного вивчення.
7. Складання таблиць і схем. Конспектів літературно-критичних статей і художніх текстів

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний (презентації, відеоматеріали), репродуктивний (лекції обзорні та тематичні), евристичний (пошук матеріалів в Інтернет, реферування літератури, конспектування), дослідницький (виконання ІНДЗ)

11. Методи контролю

Тестування, контрольні опитування, письмове опитування, перевірка виконання завдань.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2			100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	

65	35	
----	----	--

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

13. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, інтерактивний комплекс науково-методичного забезпечення дисципліни.

14. Рекомендована література

Базова

1. Алешка Т.В. Русская литература первой половины XX века 1920-1950 - е годы: Пособие для иностранных студентов. / Т.В. Алешка - Мн.: БГУ., 2009. - 133 с. (PDF)
2. История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>
3. История русской литературы XX века (20-90-е гг.). Основные имена. / Отв. Ред. С.И.Кормилов. – М.: МГУ, 1998.
4. Кременцов Л.П. Русская литература в XX веке. Обретения и утраты. Учебное пособие. М.: Флинта, 2011 (PDF)
5. Русская литература XX века. В 2 т. – Т. 1, 1920-1940-е гг. / Под ред. Л.П.Кременцова. – М.: Академия, 2002. – 496 с.
6. Русские писатели XX века: Учебное пособие по русской литературе XX века (1910 — 1950-х гг.) / Под ред. С. Я. Гончаровой-Грабовской. — Мн.: Изд. БГУ 2006 — 343 с.
7. Струве Г. Русская литература в изгнании. [Электронный ресурс]/ Глеб Струве – Режим доступа: http://www.vtoraya-literatura.com/publ_530.html

Допоміжна

1. Бабич Д. Каждый может выйти из зала. Театрализация зла в произведениях Набокова. // Вопросы литературы, - 1999, - № 5, - с. 142-158.
2. Бельская Л. Л. Песенное слово: Поэтическое мастерство С. Есенина. – М.: Просвещение, 1990. – 144с.
3. Галинская И. Л. Криптография романа «Мастер и Маргарита» Михаила Булгакова. В кн.: Галинская И. Л. Загадки известных книг – М.: Наука, 1986 – с. 65-117
4. Давыдова Т. Т. Антижанры в творчестве Е. Замятина. // Вестник МГУ. Серия 9. Филология. – 1997. - № 3. – с. 9-19.
5. Ерофеев В. В. Русский метороман В. Набокова, или В поисках потерянного рая //

Вопросы литературы, – 1988, - № 8. С. 125-160.

6. Злочевская А. В. Эстетические новации Владимира Набокова в контексте традиций русской классической литературы // Вестник МГУ. Серия 9. Филология. – 1997, - № 4. – с. 9-20.

7. Линков В. Я. Мир и человек в творчестве Л. Толстого и И. Бунина. – М.: Изд-во МГУ, 1989, с. 90 – 170.

8. Соколов А. Г. Судьбы русской литературной эмиграции 1920-х годов. – М.: Изд-во МГУ, 1991. С. 184.

9. Эйхенбаум Б. О прозе. О поэзии. Сб. статей. – Л.: Художественная литература, 1986. – с. 374-439.

15. Інформаційні ресурси

1. Библиотека Максима Мошкова <http://lib.ru/>

2. Библиотека Гумер. Литературоведение

http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/Index_Lit.php

3. История русской литературы XX века (20-90-е гг.). Основные имена.

<http://lithub.me/book/238110/>

4. Великие люди <http://www.velchel.ru>

5. <http://philosofiya.ru>

6. <http://bunin.niv.ru>

7. <http://esenin.ru>

8. <http://vvnabokov.ru>

9. <http://v-mayakovsky.com>

10. <http://www.akhmatova.org>

11. <http://pasternak.niv.ru>

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

Тема 1. Общая характеристика русской литературы 1920-1950 гг.

Связь литературного процесса с общественно-историческим процессом. Влияние политической, философской, религиозной и эстетической мысли на развитие русской литературы XX века.

Принципы периодизации. Основные этапы истории русской литературы первой половины XX века. «Два потока» русской литературы: литература СССР и русского зарубежья.

Литературные группы и объединения 1920-х гг. в СССР. Позиции журналов «На посту», «На литературном посту», «Красная Новь», «Новый мир», «Печать и революция», «Земля Советская». Приоритетные темы в литературе 1920-х гг. концепция нового мира и нового человека. Формальная школа. Литературная политика партии в 1920-е – 1930-е гг. Роспуск литературных объединений.

Первый съезд писателей. Социалистический реализм. Судьба журнала «Литературный критик». Теоретические концепции «вопрекистов». Репрессии 1930-х гг. и литературные судьбы писателей.

Литература СССР в годы Вов. Основные темы. Принципы патриотизма и народности в освещении войны. Критика и дискуссии о ложной патетике и лакеровке, об эстетизации войны («Ленинградская история» К.Паустовского), о публикации в ж. «Октябрь» «Перед восходом солнца» М.Зощенко, о пьесе А.Корнейчука «Фронт» и др. Нормативность в эстетике 1940-х – 1950-х гг. Принцип унификации. Постановление ЦК «О журналах «Звезда» и Ленинград». Второй съезд Союза писателей.

Литература

Кременцов Л.П. Русская литература в XX веке. Обретения и утраты. Учебное пособие. М.: Флинта, 2011 – С. 7-51

Алешка Т.В. Русская литература первой половины XX века 1920-1950 - е годы: Пособие для иностранных студентов. / Т.В. Алешка - Мн.: БГУ., 2009. – С. 5-18

Тема 2. Литературные группы 1920-х гг.

Литературные группы и объединения 1920-х гг. в СССР, их философские, политические и эстетические платформы. Пролеткульт, «Кузница», «Октябрь», РАПП, «скифы», конструктивисты, и др. Понятие «попутчики», внутренние эмигранты. ЛЕФ. Роль В. Маяковского в создании и деятельности группы. «Серапионовы братья», эстетические принципы, формалистская школа. Всероссийское общество крестьянских писателей, «неокрестьянские» писатели, имаженисты. Судьба представителей этих групп. ОБЭРИУ. Творчество Д.Хармса, А.Введенского, Н.Заболоцкого. «Перевал», эстетические принципы и судьба представителей группы.

Роспуск РАПП и Других литературных объединений. Первый съезд писателей.

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М.: ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы. Учебник для студентов высших учебных заведений / В.Н. Альфонсов, В.Е. Васильев, А.А. Кобринский и др.; Под ред. С.И. Тиминой – СПб.: Логос, М.: Высшая школа, 2002 – С.153-221

Тема 3. Научно-фантастическая литература 1920-1930-х гг.

Развитие научно-технического процесса. Открытия Циалковского и др. Влияние Жюль Верна и Герберта Уэлса на русских писателей-фантастов 20-х гг. Мечты о будущем в фантастико-утопических произведениях 20-30-х гг.

Основные темы произведений научной фантастики: омоложение и анабиоз («Голова профессора Доуэля» А.Беляева, «Возвращенная молодость» М.Зощенко, «Собачье сердце» М.Булгакова); освоение космоса («Аэлита» А.Толстого, «Звезда КЭЦ» А.Беляева); освоение океана («Подводные земледельцы» А.Беляева)

Принципы создания научно-фантастического произведения. Проблематика научно-фантастических произведений. Творчество Александра Беляева. Его вклад в развитие отечественной фантастики.

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб.

– М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 4. Сатирическая литература 1920-1930 гг.

Массовое издание сатирических периодических изданий. Интенсивное развитие фельетонистики. Фельетоны В.Катаева, М.Кольцова, М.Булгакова и др. Проблема создания крупных сатирических произведений.

Сатирическая повесть, ее авантюрно-приключенческие и фантастические сюжеты («Дьяволиада», «Собачье сердце» М.Булгакова, «Похождение Невзорова, или Ибикус» А.Толстого, «Растратчики» В.Катаева, «Город Градов» А.Платонова, «Сентиментальные повести» М.Зощенко). Использование западных традиций при создании романа. Сатирические романы И.Ильфа и Е.Петрова. Остап Бендер - герой авантюризм.

Развитие стихотворной сатиры (В.Маяковский, Д.Бедный, С.Маршак и др.). Жанровое разнообразие.

Полемика о сатирической литературе 1928-1930-х гг.

Литература

1. История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 5. Исторический роман 1920-1940 гг.

Исследование истории революции («Разин Степан» А.Чаплыгина, «Одеты камнем» О.Форш). Интерес писателей к изображению выдающихся революционеров и народных движений прошлого: трилогия О.Форш «Радищев», историческое повествование В.Шишкова «Емельян Пугачев». Произведения военно-исторической темы «Севастопольская страда» С.Сергея-Ценского и др.

Изображение народа как основной творческой силы истории. Тема народной борьбы за национальную независимость России и укрепление государственности в романе А.Толстого «Петр I»

Нравственно-философские проблемы в романах Ю.Тынянова «Кюхля», «Смерть Вазир-Мухтара», «Пушкин». Проблема взаимосвязи истории и современности в исторической прозе.

Историческая проза ВОВ, ее мобилизующее значение, патриотический пафос, преобладание военной темы. Изображение воинских традиций и подвига русского народа в романах В.Яна «Батый», С.Голубова «Багратион», С.Сергеева-Ценского «Брусилловский прорыв», А.Степанова «Порт-Артур».

Историческая проза послевоенных лет («Степан Разин» С.Злобина, «Россия молодая» Ю.Германа).

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 6. Литературный герой 1920-х гг.

Создание нового (положительного) героя в литературе.

Герой-масса в произведениях 20-х гг. («Падение Даира» А.Мальшклина, «Партизанские повести» Вс.Иванова, «Железный поток» А.Серафимовича.). Создание условного обобщенно-поэтического образа народной жизни. Обобщенный образ народа, героические характеры, многоголосье. Отрицательное представление о герое-массе («Гольный год» Б.Пильняк, «Аэлита» А.Толстого, «Мы» Е.Замятина).

Герой-интеллигент. Зависимость его судьбы от отношения к революционным событиям. Повести об интеллигенции в революции «В тупике» В.Вересаева, «Мирская чаша» М.Пришвина, «Сентиментальное путешествие» В.Шкловского. Тема духовного самоопределения личности и судьба традиционного гуманистического сознания в революционную эпоху в романе «Города и годы» К.Федина. «Зависть» Ю.Олеси в контексте дискуссий 1920-х гг. о личности. Ковалеров – художественный парадокс Олеси. Проблема жанра.

История возникновения и становления социалистического реализма.

Социалистический реализм: политические и эстетические принципы, история возникновения.

Соцреализм в творчестве А.Серафимовича, Д.Фурманового, А.Фадеева, Н.Островского и др.

Дискуссии о новом человеке. Теория бесконфликтности. Произведения соцреализма 1940-1950-х гг. Нормативность и унификация. Дискуссия о положительном герое и теории бесконфликтности. «Кавалер Красной Звезды» Бабаевского. Современные оценки соцреализма.

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М.: ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Лахузен Т. Новый человек, новая женщина и положительный герой... \ \ Вопросы литературы – 1992, - № 1. - С. 184-206.

Тема 7. Проза 1920-1950-х гг.

Роман «Голый год» Б.Пильняка – первая крупная попытка освоения современного материала, прием «смешанных планов», стиль. Героико-романтические романы Д.Фурманова «Чапаев» и А.Фадеева «Разгром». Реалистическая основа повествования.

Философский роман 1920-1940-х гг. Романы М.Пришвина, А.Платонова, Л.Леонова, С.Клычкова, М.Булгакова. Философская проблематика в антиутопиях Е.Замятина «Мы», Я.Окунева «Грядущий мир» и утопии А.Богданова «Красная Звезда». Нравственно-философская проблематика романов А.Грина «Блестящий мир» и «Бегущая по волнам».

«Производственный роман» («Цемент» Ф.Гладкова, «Время, вперед» В.Катаева). индивидуальность и общество. Формализация сюжетно-композиционной основы. Деграция «производственной прозы» как жанрового образования к концу 1930-х гг. попытка его возрождения в кон. 1940- нач. 1950-х гг.

«Роман воспитания». Проблема героического характера и ее решение в романах Н.Островского, А.Макаренко. утверждение обыкновенной жизни и обыкновенного человека как эстетически ценной и исторически значимой (М.Пришвин, К.Паустовский, А.Платонов, В.Катаев).

Публицистический роман И.Эренбурга, роман в монологах М.Заридина «Тридцать ночей в винограднике», многоплановый роман А.Малышкина «Люди из захалустья».

«Роман с ключом» 1920-1930-х гг. («Козлиная песнь» К.Вагинова, «Скандалист, или вечера на Васильевском острове» В.Каверина, «Любовь без любви» и «Открытый дом» Р.Ивнева, «Сумасшедший корабль» О.Форш, «Театральный роман» М.Булгакова).

Роман-эпопея М.Шолохова «Тихий Дон». Традиции русской классической эпопеи. Жизнь народа, история семьи и судьба отдельной личности. Полифония в романе эпопее. Трилогия А.Толстого «Хождение по мукам». «Народная» эпопея А.Веселовского «Россия, кровью умытая». Эпопея на исторические темы. «Жизнь Клима Самгина» М.Горького.

Повесть. Роль средней эпической формы в прозе 1920-х гг. Проблемно-тематическое и жанровое многообразие повести. Героическая повесть (А.Малышкин «Падение Даира», Вс. Иванов «Партизанские повести»). Героико-трагические повести Б.Лавренева («Ветер», «Сорок первый» и др.). Социально-бытовая повесть «Андрей Непутевый» А.Неверова. «Пережной» Л.Сейфулиной, «Неделя» Ю.Лебединского).

Психологическая повесть, ее жанрово-тематические разновидности. Повесть о детстве («Детство Никиты» А.Толстого, «Детство Люверс» Б.Пастернака). Самопознание в повестях М.Зощенко «Возвращенная молодость», «Перед восходом солнца», «Повесть о разуме».

Рассказ. Сюжетные рассказы Н.Тихонова, М.Шолохова, А.Грина и др. Роль гротеска в рассказе (Ю.Тынянов, М.Булгаков, А.Платонов, И.Бабель). Сказ и характерологические открытия М.Зощенко «Рассказы Назара Ильича, господина Синябрюхова», И.Бабеля «Одесские рассказы», «Конармия»; М.Шолохова «Донские рассказы». Тенденция к циклизации малой эпической формы (циклы рассказов Вс. Иванова, Л.Леонова, К. Федина, А.Грина).

Проза ВОВ. Публицистика и очерки А.Толстого, Л.Леонова, И.Эренбурга, рассказы М.Шолохова, Н.Тихонова и др. Опыт эпического освещения войны в повестях и романах военных лет («Волоколамское шоссе» А.Бека, «Дни и ночи» К. Симонова, «Они сражались за Родину» М.Шолохова, «Молодая гвардия» А.Фадеева). Послевоенные повести о войне («В окопах Сталинграда» В.Некрасова, «Спутники» В.Пановой, «Звезда» Э.Казакевича).

Андрей Платонов (1899-1951). Поэзия, публицистика 1920-х гг. Первые рассказы.

Метафизические темы. Фантастика. Рассказы и повести середины 1920-х гг. Резкая критика Платонова в печати конца 1920-х начала 1930-х гг. Платонов-драматург. «Шарманка», «Дирижабль», «Высокое напряжение». Платонов-сценарист, сказочник, критик.

Творчество Михаила Шолохова. Проблема исторической и художественной правды, народности и гуманизма в шолоховском наследии. «Донские рассказы», «Лазоревая степь» их полемический характер.

Творческая история романа «Тихий Дон». Народ и революция, проблема социальной справедливости. Катаклизмы социальной истории и устойчивость традиций крестьянского труда и быта. Мир людей и мир природы в романе. Народ и личность. Семья Мелеховых. Образ Григория Мелехова. История его трагедии. Гуманистическая позиция автора. Преобразование Шолоховым традиций Толстого. Стиль романа. Мировое значение шолоховского романа. Спор об авторстве.

Творческая история «Поднятой целины». Соединение поэтико-героического и комически-бытового стилистических пластов. Рассказ «Судьба человека» и военная проза 50-60-х гг.

Литература

Алешка Т.В. Русская литература первой половины XX века 1920-1950 - е годы: Пособие для иностранных студентов. / Т.В. Алешка - Мн.: БГУ., 2009. – С. 18-60

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 8. Поэзия 1920-1950 гг.

Символизм. Попытка возродить символизм как направление после 1917 г. Журнал «Записки мечтателей», роль в нем А.Белого, его творчество в этот период. Заключительный этап в творческой эволюции А.Блока. В.Брюсова, Ф.Сологуба. Судьба других русских символистов (Вяч. Иванова, К.Бальмонта, З.Гиппиус, Д. Мережковского и др.). Неосимволизм в творчестве Д.Андреева.

Футуризм в 1918-1920 гг. Литературные произведения: антология «Ржаное слово», поэмы и стихотворения В.Хлебникова, В.Каменского, В.Маяковского и др. Дальнейшая судьба футуризма футуристические черты в Лефе.

Акмеизм. Проявление творческой активности акмеистами второго поколения. Акмеизм и школа переводчиков (М.Лозинский и др.). Судьба акмеистов за рубежом. Попытка создания других литературных школ: эмоционалистов (М.Кузмин), неоклассицизм и др.

Пролетарская поэзия: романтизм и традиции революционной поэзии начала века. Урбанистические мотивы. Поэзия будней. Кризисные явления в творчестве пролетарских поэтов 1920-х гг. Творчество Демьяна Бедного.

Крестьянская поэзия (С.Клычков, А.Ширяевец, Н.Клюев). Судьба крестьянской культуры, крестьянской цивилизации и их отражение в поэзии А.Твардовского, М.Исаковского, П.Васильева.

Поэзия Н.Тихонова и Н.Асеева.

Поэзия обэриутов. Поэтический авангард в поэзии (Д.Хармс, А.Веденский, Н.Олейников). Творческая эволюция Н.Заболоцкого.

Поэтический эпос. Социальные и духовные проблемы 1920-х гг. («Про это», «Владимир Ильич Ленин» В.Маяковского, «Анна Снегина» С.Есенина, «Лирическое отступление» Н.Асеева). Концепция истории и личности («Хорошо!» В.Маяковского, «Девятсот пятый год» и «Лейтенант Шмидт» Б.Пастернака, «Семен Проскаков» Н.Асеева, «Улялаевщина» И.Сельвинского, «Песнь о веселом походе» С.Есенина, «Выра» Н.Тихонова, «Дума про Опанаса» Э.Багрицкого и др.).

Массовая поэзия 1930-х гг. (М.Исаковский, В.Лебедев-Кумач, А.Сурков, М.Светлов). Романтические тенденции в поэзии 1930-х гг.

Кризисное состояние лирики в условиях советской действительности и его отражение в творчестве А.Ахматовой, Б.Пастернака, О.Мандельштама.

Поэзия периода ВОв и послевоенная поэзия. Сложность и противоречивость поэтического развития послевоенных лет. Вред, принесенный поэзии догматической критикой, несправедливые нападки на произведения А.Ахматовой, Н.Асеева, Л.Мартынова, И.Исаковского, С.Орлова и др. Признаки обновления, наметившиеся в поэзии к середине 1950-х гг.

Литература

Алешка Т.В. Русская литература первой половины XX века 1920-1950 - е годы: Пособие для иностранных студентов. / Т.В. Алешка - Мн.: БГУ., 2009. – С. 61-118

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 9. Драматургия 1920-1950-х гг. Творчество Е.Шварца.

Драматургия в начале периода. Театр, связанный с массовыми театрализованными праздниками («Мистерия-буфф» В.Маяковского и др.). Агиттеатр, его жанры.

Становление героико-революционной драмы («Любовь Яровая» Тренева, «Бронепоезд 14-69» Вс.Иванова, «Разлом» Б.Лавренева). Социально-психологическая драма и сложные пути ее становления. («Дни Турбиных», «Бег» М.Булгакова). Комедия. Художественные достижения сатирической комедиографии. Бытовая комедия («Растратчики» В.Катаева, «Воздушный пир» Б.Романова). Условные формы в сатирической комедиографии, пьесы М.Булгакова, В.Маяковского. Упадок сатирической комедии (удача - «Обыкновенный человек» Л.Леонова). Вытеснение сатирической комедии другими жанрами: лирической комедией («Двадцать лет спустя» М.Светлова). комедией-водевилем («Чужой ребенок» В.Шкваркина), комедией-сказкой («Тень» Е.Шварца).

Вс. Мейерхольд и театральные искания 1920-х начала 1930-х гг. Публицистические пьесы А.Афиногенова начала 1930-х гг. («Чудак», «Страх», «Ложь»). Трагическое и героическое в «Оптимистической трагедии» Вс. Вишневого. Угасание героической драмы как жанра. Социально-философская драма (пьесы М.Горького, Л.Леонова, А.Платонова).

Проблема личности и народа в исторической драме (две редакции «Петра Первого» А.Толстого, «Рыцарь Иоанн» И.Сельвинского). Достижение историко-биографической драматургии: «Кабала святош» (Мольер), «Последние дни» (Пушкин) М.Булгакова, «Рембрант» Д.Кедрина. Тема воинского подвига, славы русского оружия в исторической драматургии («Полководец Суворов» И.Бахтерева и А.Разумовского, «Фельдмаршал Кутузов» В.Соловьева и др.).

Драматургия Вов. Драматический триптих 1942 г. – «Русские люди» К.Симонова, «Нашествие» Л.Леонова, «Фронт» А.Корнейчука. Героические мотивы в драматургии военных лет («Ловушка» Л.Леонова, «Брандербургские ворота» М.Светлова). Психологическая драма («Офицер флота» А.Крона, 1-я редакция «Вечно живых» В.Розова, «Метелица» В.Пановой. Историческая драма военных лет. Диалогия А.Толстого об Иване Грозном, стихотворные трагедии И.Сельвинского. Проблема художественной правды в изображении исторического прошлого.

Состояние драматургии во второй половине 1940-х гг. – начале 1950-х гг. разработка актуальных нравственно-психологических коллизий на материале недавнего военного прошлого в пьесах «За тех кто в море» Б.Лавренева, «Под каштанами Праги» К.Симонова и др. традиционность средств драматургической выразительности.

Становление отечественной кинодраматургии. Появление писателев, сценарии которых имеют самостоятельную литературную ценность (Е.Габрилович, К.Виноградская, А.Ржевский, Б.Чирсков и др.). Героико-трагический сценарий А.Довженко «Украина в огне» (1943), впервые звучат мотивы, противостоящие атмосфере культа личности.

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Тема 10. Литература русского зарубежья (1920-1950)

Русская зарубежная литература как часть русской национальной культуры XX столетия. Литература на разных этапах истории русской эмиграции XX века. Связь с культурой серебряного века и западноевропейскими литературами. Традиционное и новаторское в литературе русского зарубежья. Периодизация литературного процесса. Центры русского расселения: Берлин, Париж, Прага, Варшава, София, Прибалтика, Белград, Харбин. Изучение литературы русского зарубежья в русском и западном литературоведении.

Литература 20-30-х гг. Литературные издательства и русское книжное дело (журнал «Беседа» (1923-1925), газета «Накануне» (1922-1924), «Последние Новости», «Возрождение», «Современные

Записки»). Берлинский «Дом литераторов», возникновение первых литературных организаций. Попытка осмысления литературы русского зарубежья как самостоятельной ветви русской культуры.

Литературные объединения, кружки, салоны Парижа. Общественно-литературный салон Мережковских «Зеленая Лампа». Полемика на его собраниях об «идее» и «художественности» в литературе (выступления З. Гиппиус, Г. Адамовича, Вл. Ходасевича). Журнал «Версты». Евразийская ориентация журнала. Литературно-творческая платформа. Попытки объединения писателей русского зарубежья. Образование «Союза писателей и журналистов» (1920). Всеэмигрантский писательский съезд в Белграде в 1928 г. Создание русской издательской комиссии. Издание серии «Русской библиотеки».

Война и литература русского зарубежья. Предвоенное ощущение приближающейся катастрофы. Возвращение в Россию А.И.Куприна, М.И.Цветаевой. Война и конец литературы «русской Европы». Прекращение издания русских литературных журналов, закрытие газет.

Идейные разногласия в отношении писателей к войне. Прогерманская позиция Д.С.Мережковского, И.Д.Сургучева. Участие русских литераторов в войне (Г.А.Адамович, В.Варшавский) и французском движении Сопротивления (В.Андреев, Б.Вильде, Д.Кнут и др.). Трагические судьбы Матери Марии, И.Фондаминского, Ю.Фельзена, Р.Блох, М.Горлина, Ю.Мандельштама. Переезд в США М.А.Алданова, В.В.Набокова, Р.Б.Гуля, В.С.Яновского и др.

Литературная деятельность писателей старшего поколения. Темы России и революции, судеб российской и европейской цивилизации. Тема эмигрантского быта. Память как одна из основных художественных категорий творчества писателей старшего поколения. Развитие новых жанровых форм: автобиографического романа о прошлом, дневниковой прозы, сочетающей эпическое повествование с лирикой, беллетризованной биографии (творчество Б. Зайцева, Вл. Ходасевича, И. Бунина и др.)

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Струве Г. Русская литература в изгнании. URL: http://www.vtoraya-literatura.com/publ_530.html

Тема 11. Литературное творчество молодого поколения эмигрантов

Вступление в литературу писателей младшего поколения – «детей эмиграции». Понятие «незамеченного поколения». Отталкивание молодых от общественно-политического опыта старших. Новые идейные течения, литературные объединения.

«Палата поэтов» (Париж): В.Парнах, М.Талов, Г.Евангулов, С.Шаршун, А.Гингер. освоение традиций поэтического модернизма 10-х гг. Преодоление футуристического экспериментаторства, поиск художественных средств для выражения нового мироощущения. Лирический герой, кричащий «в пустоту об одиночестве, о женщинах, о хлебе». «Парижская нота» как обозначение стиля поэзии «русского Монпарнаса» и преобладающего настроения в лирике «литературной молодежи» в середине 1920-1930-х гг. Неоклассицистические тенденции в творчестве поэтов группы «Перекресток», (Париж, Белград). (Ю.Терапиано, Г.Раевский, Д.Кнут, Ю.Мандельштам). Экспрессионистские искания участников «Кочевья» (Париж). (В.Андреев, А.Гингер, А.Присманов). Парижский «Скит поэтов» в противостоянии лирике «парижской ноты». Отсутствие идейно-стилевого единства. Имажинистская образность в поэзии А.Головиной. Сюрреалистические опыты В.Лебедева. «Кружок поэтов» в Берлине и его связь с парижской поэзией. Поэзия Н.Оцуа, Р.Блох, С.Прегель. Неоклассицистские тенденции в поэзии И.Голенищева-Кутузова и Е.Таубер (Белград). Россия и «белая мечта» в лирике И.Савина, А.Гессена (Финляндия), А.Несмелова (Китай).

«Числа» (1930-1934) – литературно-художественный журнал, объединивший молодых прозаиков и поэтов разных творческих ориентаций на основе «нового мировоззрения». Роль в этом Н. А. Оцуа как редактора журнала. Попытка обоснования им нового литературного течения – «персонализм».

Обострение споров об отношениях «ветвей» русской литературы. Дискуссии о «новой литературе». Полемика 1926-1933 гг. о русской литературе в иноязычной среде (В.Ходасевич, Г.Адамович, З.Гиппиус, А. Бем, М.Слоним, М.Цетлин и др.). Споры 1930-х гг. (проблема тематики новой прозы, этико-эстетических исканий, путей развития литературы нового поколения в выступлениях Г.Федотова, М.Алданова, Г.Газданова, В.Варшавского).

Литература

История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. URL: <http://www.alleng.ru/d/lit/lit357.htm>

Струве Г. Русская литература в изгнании. URL: http://www.vtoraya-literatura.com/publ_530.html

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ**

Історія російської літератури 1920-1950 рр.: Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять студентів 4 курсу спеціальності «Філологія (Мова і література (російська))», / Упоряд. Е.В. Педченко - Маріуполь: МДУ, 2016. - 52 с.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Історія російської літератури 1920-1950 рр.: Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів 4 курсу спеціальності «Філологія (Мова і література (російська))», / Упоряд. Е.В. Педченко - Маріуполь: МДУ, 2016. - 36с.

Історія російської літератури 1920-1950 рр.: дистанційний курс / Упоряд. Е.В. Педченко. URL: <http://moodle.mdu.in.ua/course/view.php?id=990>

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

ВАРИАНТ 1

Задание 1. Выберите правильный ответ.

1. Что явилось главной особенностью развития русской литературы XX века?
  - а) появление социалистического реализма;
  - б) разделение русской литературы на при потока (советская литература, андеграунд, литература русского зарубежья);
  - в) влияние на развитие русской литературы Великой Октябрьской революции.
2. “Тут не убавить, ни прибавить - / Так это было на земле”. Кто автор данного “крылатого слова”?
  - а) И. Бродский;
  - б) А. Твардовский;
  - в) А. Блок
3. Какое произведение И. Бунина называют лирической исповедью героя?
  - а) «Жизнь Арсеньева»
  - б) «Чистый понедельник»
  - в) «Митина любовь»
4. Какое литературное направление стало ведущим в конце XX века?
  - а) маньеризм;
  - б) постмодернизм;
  - в) модернизм.
5. Какая литературная группа 1920-х гг. Взяла себе название из книги Гофмана?
  - а) Перевал;
  - б) Серапионовы братья;
  - в) Зеленая лампа.

Задание 2. Объясните тот факт, что литература рубежа 19-20 вв. получила название «серебряный век».

Задание 3. Определите автора этих строк.

Бессонница. Гомер. Тугие паруса.
Я список кораблей прочел до середины:
Сей длинный выводок, сей поезд журавлиный,
Что над Элладой когда-то поднялся.

ВАРИАНТ 1

Задание 1. Выберите правильный ответ.

1. Какой жанр был ведущим в сатирической литературе 1920-х гг.?
  - а) роман;
  - б) рассказ;
  - в) фельетон.
2. “И вечный бой! Покой нам только снится...” Кто автор данного “крылатого слова”?
  - а) А. Блок;
  - б) Б. Пастернак;
  - в) А. Твардовский.
3. Что является определяющей чертой поэзии русских символистов?
  - а) образность;
  - б) метафоричность;
  - в) стилизация.
4. Кто из авторов исторических романов пользовался приемом “жестов”?
  - а) В. Ян;
  - б) А. Толстой;
  - в) Ю. Тынянов.

5. Какая литература получила название “литература андеграунда”?
- а) литература русского зарубежья;
  - б) литература “в стол”;
  - в) запрещенная литература в СССР.

Задание 2. Дайте характеристику состоянию современной поэзии.

Задание 3. Определите автора этих строк.

Ананасы в шампанском! Ананасы в шампанском!
 Удивительно вкусно, искристо, остро!
 Весь я в чем-то норвежском! Весь я в чем-то испанском!
 Вдохновляюсь порывно! И берусь за перо!

ВАРИАНТ 1

Задание 1. Выберите правильный ответ.

1. Какая из литературных групп 1920-х гг. представляет русский авангард?
  - а) Перевал;
  - б) РАПП;
  - в) ОБЭРИУ.
2. «Ключ от квартиры, где деньги лежат». Кто автор данного “крылатого слова”?
  - а) М. Зощенко;
  - б) И. Ильф и Е. Петров;
  - в) В. Войнович.
3. Кого в советское время называли внутренним эмигрантом?
  - а) А. Ахматову;
  - б) А. Твардовского;
  - в) И. Бродского.
4. Какое произведение считают пратекстом русского постмодернизма?
  - а) “Огненный ангел” В. Брюсова;
  - б) “Очередь” В. Сорокина;
  - в) “Москва-Петушки” Вен. Ерофеева.
5. Кто из русских писателей получил Нобелевскую премию?
  - а) И. Бунин;
  - б) В. Нобоков;
  - в) А. Ахматова.

Задание 2. Дайте характеристику прозе русского постмодернизма

Задание 3. Определите автора этих строк.

До свиданья, друг мой, до свидания.
 Милый мой, ты у меня в груди.
 Предназначенное расставанье
 Обещает встречу впереди.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ

1. История русской литературы XX века. Первая половина. Personalia [Электронный ресурс]: учебник: В 2 кн./ Л.П. Егорова, А.А. Фокин, И.Н. Иванова и др.; под общ. ред. проф. Л.П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014.
2. История русской литературы XX века (20-90-е гг.). Основные имена. / Отв. Ред. С.И.Кормилов. – М.: МГУ, 1998.
3. Русская литература XX века. В 2 т. – Т. 1. 1920-1930-е гг. / Под ред. Л.П.Кременцова. – М.: Академия, 2002. – 496 с.
4. Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы. Учебник для студентов высших учебных заведений / В.Н. Альфонсов, В.Е. Васильев, А.А. Кобринский и др.; Под ред. С.И. Тиминой – СПб.: Логос, М.: Высшая школа, 2002 – 586 с.
5. Струве Г. Русская литература в изгнании. [Электронный ресурс]/ Глеб Струве – Режим доступа: http://www.vtoraya-literatura.com/publ_530.html

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ.

з/п	Найменування навчальної дисципліни	Автор підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників
1	Історія російської літератури (1920-1950гг.)	Кормилов С.И.	История русской литературы XX века (20 – 90-е гг.). Основные имена	Москва: МГУ, 1998	25
2		Кременцов Л.П.	Русская литература XX века	Москва: Академия, 2002. Т. 1	37
3		Меркин Г.С.	Русская литература XX в.	Москва: Скрин; Смоленск: Трос - ИМАКОМ, 1995	3
4		Трубина А.А.	Русская литература XX в.	Москва: Флинта, Наука, 1999	10